

Kongo Demokratik
Cumhuriyeti'nde (KDC)
Darbe Girişiminin
Gizemini Çözmek

Kenan Toprak / Afrika Uzmanı

Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde (KDC) Darbe Girişiminin Gizemini Çözmek

→ **Neler Yaşandı?** Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde 19 Mayıs 2024'te darbe girişiminde bulunuldu. Askeri kıyafet giyen ve hafif makineli tüfeklerle silahlanmış kişiler, aralarında başbakan ve savunma bakanının da bulunduğu üst düzey hükümet yetkililerinin evlerine saldırı düzenledi. Darbe girişimi, KDC Cumhurbaşkanı Felix Tshisekedi'nin Kinşasa'daki çalışma ikametgahı olan Palais de la Nation'a saldırmaya çalışan yaklaşık 50 silahlı adamdan oluşan bir gruba liderlik eden muhalif siyasetçi Christian Malanga tarafından Facebook'ta canlı yayınlandı. Söz konusu başarısız darbeye liderlik eden 41 yaşındaki Malanga çatışma sırasında öldürüldü. Saldırı sonrasında ordu, durumun kontrol altında olduğunu ilan etti ve bunu bir grup Kongolu ve yabancı tarafından düzenlenen bir "darbe girişimi" olarak nitelendirdi.

→ **Darbe Girişimine kimler dahil oldu?** Darbe girişimine katılanlar arasında darbe lideri Christian Malanga, oğlu ve iki ABD vatandaşı dahil olmak üzere diasporadan Kongolu ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin çeşitli bölgelerinden Kongolular yer aldı. Ordu sözcüsü Sylvain Ekenge'ye göre, Malanga ve diğer üç kişi tutuklamaya direndikten sonra öldürüldü ve darbe girişimine katılan yaklaşık 50 kişi tutuklandı. Tutuklanan ABD vatandaşları arasında Malanga'nın 21 yaşındaki oğlu Marcel Malanga dahil olmak üzere toplamda 3 ABD vatandaşı bulunuyor.

→ Darbe Girişiminde Hedeflenen Siyasi Figürler

Cumhurbaşkanı Felix Tshisekedi

Ekonomi Bakanı Vital Kamerhe (Darbe girişiminden birkaç gün sonra Meclis başkanı seçildi)

Yeni Başbakan Judith Suminwa

Savunma Bakanı Jean-Pierre Bemba

→ **Kongo neden önemli?** Afrika'nın en kalabalık ülkelerinden biri olan Kongo Demokratik Cumhuriyeti, sayısız minerallerin yanı sıra büyük miktarda kauçuk, kereste, petrol, gaz, altın, lityum bakır, uranyum, elmas, koltan, kobalt ve gümüş yataklarının bulunduğu mineraller ve metaller bakımından zengindir. Dünyanın en büyük kobalt rezervine ve yedinci en büyük bakır rezervine sahip olup, temiz enerjiye geçişte etkili olmaktadır. Cep telefonu ve elektrikli araç yapımında önemli bir metal olan kobaltın ülkedeki bolluğu, son zamanlarda uluslararası ilgiyi artırdı. Çin ve Batı (Kanada, İsrail Avustralya, İngiltere ve ABD başta olmak üzere), ülkedeki birçok madencilik şirketiyle birlikte elektronik alanında kullanılan bu minerallerin en büyük alıcıları konumunda.

Ayrıca Kongo ordusu, Kuzey Kivu eyaletindeki stratejik, maden zengini bir yerleşim yeri olan Goma'da isyancı grup M23 ile çatışmaya saplanmış durumda. Bu çatışmalarda binlerce insan yerinden edildi ve bölgeyi terk etmek zorunda kaldı; çok sayıda kişi de yoğun çatışmalarda hayatını kaybetti. M23 grubunun Ruanda tarafından finanse edildiği iddia ediliyor, ancak Kigali bu suçlamaları reddediyor.

→ **Sonuç ne oldu?** Ülke yetkilileri, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ordusunun 19 Mayıs günü erken saatlerde Cumhurbaşkanı Felix Tshisekedi hükümetine karşı bir darbeyi engellediğini söyledi. Darbe girişimi yalnızca birkaç saat sürdü. Sabahın ilerleyen saatlerinde darbe lideri Malanga'nın çimenlerin üzerinde yatan cesedinin fotoğrafı ve tutuklu olarak yerde oturan Malanga'nın oğlu ile birlikte burnu kanayan Tyler Thompson isimli bir ABD vatandaşının askerlere yalvarması

sosyal ağlarda dolaşmaya başladı. Darbeye eşlik edenlerin çoğu Kongo Nehri'nin uzun otları ve çamurları arasında saklanmaya çalışırken veya komşu ülke Kongo Cumhuriyeti'ne kaçmaya çalışırken tutuklandı.

Darbe Lideri Figürünün Hayatına Bir Bakış

Madencilik ve kenevir işleriyle ilgilenen zengin bir işadamı ve politikacı olan 41 yaşındaki Christian Musumari Malanga, kendi web sitesinde yer alan biyografisinde Amerika Birleşik Devletleri'ne bir çocuk mülteci olarak yerleştiği, doğuda isyancılara karşı savaşan bir subay olarak hizmet etmek üzere Kongo'ya (KDC) döndüğü, yolsuzluk ve kötü yönetimle suçladığı mevcut Kongo siyasi sınıfına karşı muhalefet oluşturmak için kampanya yürüttüğü anlatılıyor. Ayrıca Malanga, kişisel web sitesinde kendisini 'Yeni Zaire'nin Başkanı' ve sürgündeki hükümetin başı olarak bahsediyor. Sitede iktidarı zorla ele geçirme planlarından bahsedilmiyor ancak Malanga'nın kendi liderliği altında olacak ülkeye yönelik vizyonu özetleniyor. Malanga, ABD'ye geldikten sekiz yıl sonra, 2006 yılında askerlik görevini yerine getirmek üzere ülkesine döndü ve ertesi yıl yüzbaşı rütbesine yükseldi. 2011 yılında Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde (KDC) o zamanki Cumhurbaşkanı Joseph Kabila'ya muhalefetin bir parçası olarak parlamento seçimlerine aday olduktan sonra dikkatleri üzerine çekti. Malanga'nın kampanyası Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde demokrasi ve insan haklarının desteklenmesine yönelikti. Christian Malanga'nın siyasi katılımı tartışmasız olmadı. 2011 yılında Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ndeki seçimleri kazanmak için hileli yöntemler kullanmakla suçlandı. 2011'deki parlamento seçimlerine itiraz eden Malanga, eski Başkan Joseph Kabila tarafından birkaç hafta gözaltında tutuldu. Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde siyasete girme yönündeki başarısız girişimlerin ardından Malanga, 2012'de Amerika Birleşik Devletleri'ne döndü ve iki yıl sonra Birleşik Kongo Partisi'ni (UCP) kurdu; bu oluşum zamanla diasporadaki Kongolular arasında popülerlik

kazandı. Malanga, 2017 yılında Brüksel’de sürgünde bir hükümet kurarak “Yeni Zaire”yi kurdu. Malanga, web sitesinde Kongo ordusunda geçirdiği zamanın kendisini Kinşasa hükümetine karşı muhalefetini güçlendirdiğini, yolsuzluğu ve vatandaşlarının çıkarlarına yeterince ilgi göstermemesini kınadığını savundu.

Christian Musumari Malanga

Darbe Girişiminin Görünürdeki Amacı

Malanga muhtemelen Cumhurbaşkanı Tshisekedi’nin ikinci dönem için yeniden seçilmesinden beş ay sonra hükümet kurma konusundaki mevcut çıkmazından yararlanmayı amaçlıyordu. (Darbe girişiminden birkaç gün sonra hükümet kuruldu) Darbecilerin olay esnasındaki durumlarına bakıldığında, 1965’ten 1997’ye kadar Kongo Demokratik Cumhuriyeti’ni Zaire olarak yöneten kanlı, emperyalist destekli Mobutu Sese Seko diktatörlüğüne desteklerini açıkça ortaya koydukları görüldü. Darbeyle ilgili ayrıntılar çok az olsa da, ilk raporlar, darbecilerin Mobutu Sese Seko döneminin Zaire bayraklarını salamaları, “Felix, senin için geliyoruz.” ve “Yaşasın Zaire” diye

slogan atmalarından anlaşılacağı üzere, darbe planlayıcılarının potansiyel olarak Mobutu'ya sadık olduklarını gösteriyor. Ayrıca darbe girişiminin beyni Christian Malanga'nın, Mobutu yönetimindeki ülkenin eski adı olan Zaire Cumhuriyeti'ni ilan etmeyi amaçladığı görülüyor. Ancak Mobutu'nun felaketle sonuçlanan diktatörlüğü, yaygın yolsuzluk, insan hakları ihlalleri ve ekonomik kötü yönetimin damgasını vurduğu bir dönemdi.

21 yaşındaki Marcel Malanga, babasının Facebook'ta paylaştığı videoda darbe girişimi öncesinde kareye alınırken dehşete düşmüş görünüyor.

Kinşasa'daki yolsuzluğu ve siyasi çıkmazı sona erdirmeye hazır bir sorun çözücü olarak nitelendiren Malanga, darbeyi canlı yayınlaması sırasında yeni bir Zaire'den söz etmesi ve

Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin bazı bölgelerinde konuşulan bir dil olan Lingala dilinde, "Zamanı geldi, yaşasın Zaire, yaşasın Mobutu'nun çocukları" "Felix düştü... biz galip geldik" şeklinde slogan atılması görünürde geçmiş siyasi ideolojilerin canlanmasına yönelik bir darbe girişimi olduğunu gösteriyor. Nitekim, 2017 yılındaki bir darbe girişimiyle bağlantılı olması, askeri bir subay olarak geçmiş, siyasi katılımı ve söylemleri dikkate alındığında Malanga'nın uzun zamandır meşru veya gayri meşru yollarla iktidarı ele geçirme niyetinin olduğu söylenebilir.

İki Buçuk Saatlik Amatör Darbe Girişimi

Christian Malanga'nın ölümü ile sonuçlanan tuhaf darbe girişimi olayı, henüz cevaplanmamış çok sayıda soruyu gündeme getirdi. Malanga'yı bu çabanın başarılı olacağına kim ikna etti? Amatör grup başkanlık sarayına nasıl girmeyi başardı? Darbe girişimi kimlerin işine yaradı? Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin eski başbakanı Matata Ponyo Mapon ülkesinde gerçekleşen darbe girişimi ile ilgili olarak "ilk unsurlar (...) bunun hiçbir durumda gerçek bir darbe olmadığını gösteriyor." açıklamasında bulundu. Darbe girişimi bariz bir şekilde hazırlıksız ve amatör taktikler ile gerçekleştirildi ve bu da birtakım soruları gündeme getirdi. Kıtada gerçekleşen darbeler incelendiğinde haberlerde ilk olarak bir grup üst düzey askerin ulusal televizyon yayınlarını ele geçirdiği ve yönetime el koydukları söylenir. Ancak Kongo'daki darbe girişimine bakıldığında ortada Kongo (KDC) ordusundan üst düzey asker olmadığı gibi Kongo (KDC) ordusuna ait askerler de yoktu. Sadece darbe girişiminin lideri Malanga'nın emrinde görünen askeri üniforma giydirilmiş kişiler vardı. Aynı şekilde darbe girişiminde başkent Kinşasa'daki havaalanı, askeri kamplar, ve RTNC (ulusal yayın kuruluşu) gibi stratejik bölgelere saldırmak yerine, iktidarı ele geçirmek için riskli olmayan hedeflere yönelmesi darbe operasyonu için hazır beyinleri olmadığı açık ve kötü planlanmış bir girişim gibi görünüyor. 40-50 kişinin, sabaha yakın ortalıkta kimse yokken başkanlık sarayını basarak Kongo devletini bir şekilde ele geçirebileceklerini nasıl düşündüklerini hayal

etmek gerçekten zor. Ancak Malanga'nın 2015'ten bu yana önce Joseph Kabila'yı, sonra da Felix Tshisekedi'yi devirme hırsı olduğu biliniyor. Ancak bazı analistlere göre, Malanga'nın profili ve saldırının amatör durumu, resmi olarak " darbe girişimi " olarak tanımlanan şeyin gerçek hedefleri hakkında soru işaretleri uyandırıyor. İnternette yayınlanan videoların çoğunda asker üniforması giymiş kişilerin bir kısmında silah olmaması ve ciddiyeten yoksun bir şekilde duvara yaslanmaları ve hiçbir direniş belirtisinin veya planının olmaması soru işaretlerinden birini oluşturuyor.

Kongo'nun Ebuteli Araştırma Enstitüsünde siyasi analist olan Tresor Kibangula, darbe girişiminin bastırılma hızının darbecilerin büyük bir tehdit oluşturmadığını gösterdiğini söylüyor. Malanga ve emrindeki kişilerin hükümet ikametgahlarının bazılarında çok az dirençle erişme şekli darbe girişimi konusunda ki soruları artırmaktadır. Afrika meseleleri üzerine bağımsız araştırmacı olan Dino Mahtani, Malanga'nın tek başına hareket etme ihtimalinin düşük olduğunu ve Kongo'da (KDC) başkandan memnun olmayan ve Kongo (KDC) dışında onun görevden alınmasını isteyen hırs dolu olan pek çok insan var ve bunların çoğu, altın da dahil olmak üzere kaynak hırslarıyla bağlantılı. Mahtani, açıkçası Malanga birileri tarafından kullanılmış ve darbe girişiminin, mantıksız gerçekleştirilme şekli göz önüne alındığında tuzağa düşürüldüğünü veya ihanete uğradığını öne sürüyor. Malanga'nın Kongo'da (KDC) kayda değer bir siyasi tabanı olmasa da mevcut askeri komutanlardan bazıları ile daha önceki yakın ilişkileri düşünüldüğünde Malanga'nın kendisini hayal kırıklığına uğratan iç destekçilerinin olduğu ihtimalini artırmaktadır.

Malanga'nın Joseph Kabila ve mevcut Cumhurbaşkanı Felix Tshisekedi'yi devirme hırsına bakıldığında Kongo'da (KDC) bir tür güç ele geçirme konusunda takıntılı olduğu izlenimini veriyor. Darbe girişimine katılanlardan birinin Malanga'nın kendisini başkan ilan etmeyi planladığını söylemesi başkanlık hırsının devam ettiğini gösteriyor.

Son olarak, Tshisekedi'nin tartışmalı şekilde yeniden seçilmesinden beş ay sonra parlamentodaki büyük çoğunluğa rağmen iç rekabet nedeniyle hükümet kurmayı başaramamasının ardından gelen bu darbe girişimi, ne kadar karmaşık, düzensiz ve amatörce olursa olsun, Tshisekedi'nin elinde güçlü bir silah olarak rakiplerine korku salması ve herkesi yenmesi için açık bir çek verdi. Afrika Stratejik Araştırmalar Merkezi'nden araştırmacı Paul Nantulya, darbe girişiminin Tshisekedi'ye ülkedeki hakimiyetini sağlamlaştırma şansı verebileceğini söyledi.

Malanga'nın Belirsiz Bağlantıları

Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin tarihi, iç işlerine yabancı müdahalelerin örnekleriyle doludur. Dolayısıyla Kongo'da (KDC) ki darbe girişimine yabancı uyrukluların katılımı Kongo'nun (KDC) iç işlerindeki potansiyel dış etkiler hakkında ilgi çekici soruları gündeme getiriyor. Aynı zamanda karmaşık bir motivasyon ve ittifaklar ağına işaret ediyor. ABD vatandaşları olan Malanga'nın 21 yaşındaki oğlu Marcel Malanga, Tyler Thompson (21) ve Benjamin- Reuben Zalman Polun (36) başarısız darbe girişiminde yer alması, CIA'nın bu olayla ilgisi olduğuna dair söylentilere yol açtı. Her ne kadar ABD başarısız darbe girişimine mesafe koysa da; ABD vatandaşı olan Tyler Thompson'un ailesinin, Malanga'nın tüm masraflarının karşılandığı bir tatil için Marcel Malanga ile Nisan başında Afrika'ya gittigini söylese de fotoğraflar da Tyler Thompson'un diğer ABD vatandaşı olan Benjamin- Reuben Zalman Polun ile birlikte darbe girişimine katıldığı görülüyor.

CIA'nın bu başarısız darbe girişiminin arkasında olup olmadığı noktasında bir netlik olmasa da CIA'nın ilk olarak akla gelmesinin en önemli nedeni Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde ABD ve Belçika'nın Kongo burjuvazi güçleriyle birlikte Kongo'da sömürgecilik karşıtı mücadelenin lideri ve demokratik olarak seçilmiş ilk Başbakanı Patrice Lumumba'ya suikast düzenlenmesi ve ABD'nin Afrika kıtasındaki gizli askeri operasyonları yer alıyor. İki buçuk saatlik amatörce bir darbe girişimi profesyonel bir istihbarat örgütünün özelliklerini pek taşımasa da birçok kişi tarafından CIA bu olayda şüpheli olarak görülüyor. Şunu da belirtmek gerekir ki ne ABD'nin ne de Batı'nın işbirlikçi Tshisekedi'yi iktidardan indirmek için herhangi bir nedeni bulunmuyor. Ancak bu darbe girişimi tarihi kırılganlıkları alevlendirdiği için bölgede ABD ile rekabet içinde olan ülkelere fayda sağlayabileceğini söylemek mümkün.

Malanga'nın diğer temaslarına baktığımızda Facebook ve web sitesindeki fotoğraflarda, aralarında eski Utah Eyaleti eski Temsilcisi Rob Bishop ve New York eski Temsilcisi Peter King'in de bulunduğu, üst düzey ABD'li siyasi figürleriyle tanıştığı görülüyor. Malanga'nın özellikle Amerikalı yetkililerle defalarca fotoğraflandığı göz önüne alındığında Kongoluların tutuklanan Amerikalılara odaklanması şaşırtıcı değil. Bu temaslarla birlikte, 2017 yılında Christian Malanga ile birlikte çekilmiş bir fotoğrafı bulunan Belçika Kraliyet Askeri Okulu (ERM) mezunu ve darbeden sonra görevden alınan KDC Ulusal İstihbarat Teşkilatı (ANR) Başkanı Daniel Lusadisü'nün

danışmanlarından olan Jean-Jacques Wondo darbe girişiminin lideri olan Malanga ile bağlantısı olduğundan dolayı gözaltına alındı. Darbe girişimi sırasında öldürülen Malanga'nın telefonunda Jean-Jacques Wondo'nun, darbe girişiminden birkaç gün önce Christian Malanga ile iletişim halinde olduğu iddia edildi.

Christian Malanga Vatikan'da Büyük Haç şövalyesi unvanını alırken

Dini alanda da etkili olan Christian Malanga'nın diğer temasları arasında Kinşasa Başpiskoposu Fridolin Ambongo Besungu ve diğer Katolik piskoposlarla birlikte çekilmiş fotoğrafları bulunuyor. Aynı zamanda 2017 yılında Vatikan tarafından kendisine Büyük Haç şövalyesi unvanı verildi. Ek olarak Malanga, 2013 yılında Uluslararası Dini Özgürlük Yuvarlak Masasının ilk büyükelçisi olarak atandı ve kar amacı gütmeyen Afrika Yardım Hattı Topluluğu'nun kurucularından oldu. Web sitesinde birçok kişi ile fotoğrafı olan Malanga'nın, iki kişi hariç temas kurduğu diğer kişilerin darbe girişimi ile bağlantılı olup olmadıkları bir netlik kazanmadı. Şunu da belirtmek gerekir

ki birçok ülke de olduğu gibi Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde de makam ve unvan sahibi kişilerle fotoğraf çektirmek adeta ulusal bir davranıştır.

Sosyal medyada çok fazla paylaşıma neden olan bir diğer detay da Malanga'nın darbe girişimine katılan Amerikalı arkadaşı Benjamin- Reuben Zalman Polun ile birlikte gizli kameralar, GPS takip cihazları vb. rnleri satan İsraili bir şirket olan Golan Spy Shop mağazasında görülmesi ve 2015 yılında İsrail'de askeri üsse yaptığı ziyaret.

Bazıları bunun İsrail'in ya da Kanlı Elmas filmine ilham kaynağı olan 42 yaşındaki İsraili milyarder Dan Gertler'in bu olayla bir ilgisi olduğunu öne sürdü. Kongo'nun (KDC) maden kaynaklarını acımasızca sömürmesi ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki diğer yolsuzluk türlerine bulaşmasıyla tanınan Dan Gertler'in, kendisine uygulanan yaptırımların kaldırılması için Biden ve Tshisekedi ile pazarlık yaptığı bir zamanda amatör darbe girişiminde bulunan Malanga ile ilişki kurma ya da Tshisekedi'yi devirme motivasyonuna sahip olması şu an için uzak görünüyor. ABD Hazinesi tarafından 2018-2019 yıllarında Gertler'in 30'dan fazla işletmesine uygulanan yaptırımların gevşetilmesine yönelik son günlerde yapılan müzakare, ABD'nin bu kritik minerallere daha fazla erişim ve kontrol sağlama çabasının bir parçasını oluşturuyor. Belçika Kralı II. Leopold'un fildişi ve kauçuk için Kongo'yu yağmalamasından bu yana, bir yabancı (Dan Gertler) Kongo (KDC) üzerinde bu kadar kontrol ve nüfuz sahibi olması düşündürücüdür.

Son olarak Temsilciler meclisi istihbarat komitesi üyeleri de dahil olmak üzere Cumhuriyetçi çevrelerin nüfuzlu isimleriyle tanıştıran ve İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) ile bağlantıyı kuran Malanga'nın liderlik ettiği darbe girişiminde yer alan ABD'li iş ortağı Benjamin- Reuben Zalman Polun ile olan bağları incelenmeyi hak ediyor.

Sonuç ve Lumumba'nın Vizyonunun Gerekliliği

Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ndeki darbe girişimi, Kongo hükümetinin, uzun vadeli barış ve güvenliği sağlamak için bu çalkantılı dönemde dikkatli bir şekilde ilerlemesini gerektiriyor. Cumhuriyet Muhafızlarının hızlı müdahalesi potansiyel bir krizi önledi ancak olay, toplumdaki temel şikayetlerin giderilmesi için sürekli tedbir ve çabalara duyulan ihtiyacın altını çiziyor. Yanı sıra ülkenin doğu kesiminde 23 Mart Hareketi'nin (M23) devam eden saldırıları ve Kinşasa'daki son olaylar Tshisekedi'nin ikinci dönemini daha da şekillendirecek yeni güvenlik ve siyasi meselelere işaret ediyor.

Son olarak Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu kötü durumun karmaşıklığı, sömürgeci ve yeni-sömürgeci uygulamaların tarihsel ve süregelen etkisi kabul edilmeden tam olarak anlaşılabilir. Dünyanın elmas bakımından zengin olduğu Afrika'nın kalbinde, güzellik ve

kargaşayla dolu bir ülke olan Kongo Demokratik Cumhuriyeti yatıyor. Geniş doğal kaynaklara sahip bu ülke, küresel açgözlülüğün ve jeopolitik gündemlerin bir ülkeyi nasıl mahvedebileceğinin trajik bir örneği haline geldi.

Kongo'nun ihtiyaç duyduğu şey yerel girişimciliği, sürdürülebilir kalkınmayı ve zenginliğin adil dağılımını teşvik eden ekonomik politikalara öncelik veren Lumumba'dan ilham alan bir liderlik modelidir. Lumumba'nın Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ne yönelik vizyonu ulusal egemenliğe, sosyal adalete ve ekonomik bağımsızlığa dayanıyordu. Yabancı çıkarlar ve çokuluslu şirketlerden büyük ölçüde etkilenen Mobutu, Kabila ve şimdi de Tshisekedi rejimlerinin aksine Lumumba, halka hizmet eden ve onların refahını dış baskıların üstünde tutan bir hükümeti savunuyordu. Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin zorluklarının üstesinden gelmesi ve zengin kaynaklarının ve dirençli halkının tam potansiyelini ortaya çıkarması ancak böyle bir liderlik sayesinde mümkündür.

Kaynakça

Ahmet Emin Dönmez. "Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde ordu darbe girişimini engelledi". Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kongo-demokratik-cumhuriyetinde-ordu-darbe-girisimini-engelledi/3223739>

Ben Farmer. "Briton involved in thwarted Congolese coup 'duped' by American putsch leader". Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2024. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2024/05/21/briton-thwarted-congolese-coup-duped-us-putsch-leader/>

Christian Musumari Malanga. "Who is Christian Malanga". Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2024". <https://christianmalanga.com/who-is-president-malanga%3F>

"Congolese army says it has foiled a coup attempt. Self-exiled opposition figure threatens president". Apsnews. Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2024. <https://apnews.com/article/congo-kinshasa-gunfire-1a148e35f0cbbae14b2101413f788708>

DJ Bwakali. "What Congo's failed Coup means for the country". Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2024. <https://bwakali.com/index.php/panafrican/what-congo-s-failed-coup-means-for-the-country?>

David Propper. "Christian Malanga, slain leader of failed DR Congo coup, sold cars in Utah when he lived in the US. Erişim Tarihi : 26 Mayıs 2024. <https://nypost.com/2024/05/21/world-news/slain-leader-of-failed-dr-congo-coup-christian-malanga-sold-cars-in-utah-when-he-lived-in-the-us/>

"Family of American caught up in Congo failed coup says son was on vacation". Africanews. Erişim Tarihi: 01 Haziran 2024. <https://www.africanews.com/2024/06/01/family-of-american-caught-up-in-congo-failed-coup-says-son-was-on-vacation/>

Hubert Leclercq. RDC : Tentative de coup d'État ou manipulation à Kinshasa ?. Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024. <https://afrique.lalibre.be/78951/rdc-tentative-de-coup-detat-ou-manipulation-a-kinshasa/>

Ineke Mules. "Congo-Kinshasa: DRC - Questions Abound After Thwarted Coup". Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2024. <https://allafrica.com/stories/202405220015.html>

Kate Bartlett. "What we know about the failed coup attempt in the Democratic Republic of the Congo". Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024. <https://www.npr.org/2024/05/20/1252540826/what-we-know-about-the-failed-coup-attempt-in-the-democratic-republic-of-the-con>

Kumaran Ira. "Un coup d'État pro-impérialiste manqué vise la République démocratique du Congo" Erişim tarihi: 28 Mayıs 2024. <https://www.wsws.org/fr/articles/2024/05/24/obfb-m24.html>

Morris Kiruga. "Attempted Coup in DRC Increases Risks of Political Instability in the Region". Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2024. <https://kenyanwallstreet.com/attempted-coup-in-drc-increases-risks-of-political-instability/>

"The foiled coup in DR Congo: Here's what to know". Reuters. Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024. <https://www.reuters.com/world/africa/foiled-coup-dr-congo-heres-what-know-2024-05-20/>

“Who was behind the DRC’s attempted coup, and were Americans involved?”. Aljazeera. Erişim Tarihi :24 Mayıs 2024. <https://www.aljazeera.com/news/2024/5/20/who-was-behind-the-drcs-attempted-coup-and-were-americans-involved>